

CICLICITATEA CRIZELOR ECONOMICE MONDIALE ȘI ACCENTUAREA GRAVITĂȚII LOR²⁰

*Dr. Simona Moagăr -Poladian*²¹

Abstract

In the last 40 years, the world crises have become more and more intensely and serious. The decoupling phenomenon between the financial flows and commodities flows has shown the political factors involvement in international monetary flows, reflected first of all by the increasing military expenses in the contemporary world economy. The petroleum shocks from '74-'75 years had generated monetary flows of petrodollars that accentuated the international financial assumptions. The financial movements have overlapped to a less currency utilisation in the material trade owing to the fact that the consistent dropping of the world trade stimulated trade by swap. The unbalanced distribution of the international financial liquidities, the chronical disequilibrium of current account balance, approval of high rate of exchange rate volatility and multiple currency approvals explain somewhat the differing economic growth on the world level.

Jel classification: E66, G01, F01, N10.

²⁰ Parțial, acest articol este menționat și în tema de cercetare din Planul Academiei Române pentru anul 2010,

²¹ Senior reserch fellow, PhD, Institute for World Economy of the Romanian Academy

Corelația dintre **“decuplare” și fenomenul de criză** reflectă accentuarea dezechilibrelor din economia mondială începând cu anii '70 ai secolului XX și până în prezent. În total, sunt **40 de ani în care crizele mondiale au devenit tot mai frecvente și tot mai grave**. Decuplarea dintre cele două fluxuri este posibilă ca efect al politizării relațiilor monetare internaționale, reflectată în primul rând de creșterea factorului militar în economia mondială contemporană. SUA au dus o politică deliberată de atragere a fondurilor externe pentru finanțarea exorbitantelor cheltuieli de înarmare.

Cele mai multe din similitudinile actualei crize se regăsesc mai degrabă la crizele economice din anii '70, '80 și '90. Șocurile petroliere din anii '74 -'75 au generat fluxuri monetare de petrodolari care au accentuat speculațiilor financiar-bancare internaționale. Afluxul de monedă în canalele internaționale s-a suprapus cu o utilizare într-un grad mai mic a monedei în schimburile reale deoarece fenomenele de criză, în special problema datoriilor externe au determinat revirimentul substanțial al comerțului în contrapartidă (barter, compensații). Distribuția inegală a lichidității internaționale, dezechilibrele cronice ale bilanțelor de plăți, volatilitatea cursurilor de schimb și trecerea la eșaloane monetare multiple explică evoluțiile economice contradictorii pe plan mondial.

Potrivit Raportului OMC „World Trade 2009, prospects for 2010” din luna octombrie 2010, după cel mai mare declin din ultimii 70 de ani, comerțul mondial va avea o revenire în acest an, înregistrând o creștere cu 9,5%²².

În anul 2009, criza economică globală a declanșat o scădere a volumului schimburilor comerciale la nivel mondial cu 12,2%, reprezentând cea mai mare diminuare din perioada postbelică. Analistii OMC apreciază că ritmul anual al creșterii exporturilor din statele dezvoltate va fi mai scăzut decât cel al economiilor în dezvoltare și CSI (7,5% comparativ cu 11%) în 2010.

Pentru 2011, analistii OMC apreciază că volumul comerțului mondial ar trebui să-și continue extinderea în ritmul actual, dar va fi nevoie de încă un an pentru ca volumul schimburilor comerciale să depășească nivelul maxim atins în anul 2008. Măsurarea schimburilor comerciale în termeni de volum oferă un

²² Această estimare are la bază un ritm mediu anual de creștere a PIB de circa 3,0% la nivel mondial, o stabilitate a prețului petrolului, precum și a cursurilor de schimb, ceea ce este puțin probabil pentru 2010.

tablou mult mai sugestiv pentru comparații anuale datorită faptului că volumul nu este influențat de fluctuațiile prețurilor materiilor prime și ale cursurilor de schimb.

Ca răspuns la criza economică globală, majoritatea liderilor statelor membre OMC au fost de acord ca măcar să mențină actualele bariere comerciale și nu să favorizeze protecționismul prin adoptarea de noi măsuri de frânare a comerțului liber. Dar rata șomajului care s-a situat pe un trend ascendent și în anul 2010 constituie un factor care determină tendința de intensificare a presiunilor protecționiste pe plan mondial pentru anii ce vor urma.

Pascal Lamy, directorul general al OMC, a declarat recent: „ În această perioadă dificilă, sistemul comercial multilateral și-a dovedit încă o dată valoarea. Principiile și normele OMC au sprijinit guvernele în menținerea piețelor deschise iar comerțul mondial ar putea reprezenta o parte importantă a îmbunătățirii economiei globale. Însă trebuie evitată orice relansare economică prin protecționism”.

Scăderea cu 12% a volumului comerțului mondial în 2009 a depășit previziunile majorității specialiștilor OMC (de 10%). După 1965, volumul comerțului mondial s-a diminuat de 3 ori (-7% în 1975, -2% în 1982 și -0,2% în 2001) dar nici unul din aceste episoade nu a avut „magnitudinea” declinului economic înregistrat anul trecut (-12,2%). Analistii au motivat declinul atât de brusc prin impunerea de măsuri protecționiste. Dar cauza primară a constituit-o **acăderea puternică a cererii la nivel mondial**. Acest lucru a fost amplificat de sincronizarea declinului comerțului mondial în diferite țări și regiuni (importurile și exporturile din toate statele au scăzut în aceeași perioadă de timp). Este evident faptul că, dacă micșorarea comerțului mondial ar fi fost mai mică în unele regiuni, diminuarea ar fi fost echilibrată de expansiunea comerțului în alte zone, dar acest lucru nu s-a întâmplat. Natura sincronizării declinului schimburilor comerciale este determinată de răspândirea lanțurilor de aprovizionare globale și tehnologia informației, care permite producătorilor dintr-o regiune să răspundă aproape instantaneu la condițiile de piață dintr-o altă parte a lumii.

Diminuarea cererii în sectorul privat a fost corelată și amplificată de recesiunea globală declanșată de criza creditelor ipotecare sub-prime în SUA. Criza din sectorul financiar american s-a răspândit rapid în economia reală, cu repercusiuni la nivel mondial. De asemenea, un alt motiv al scăderii puternice al

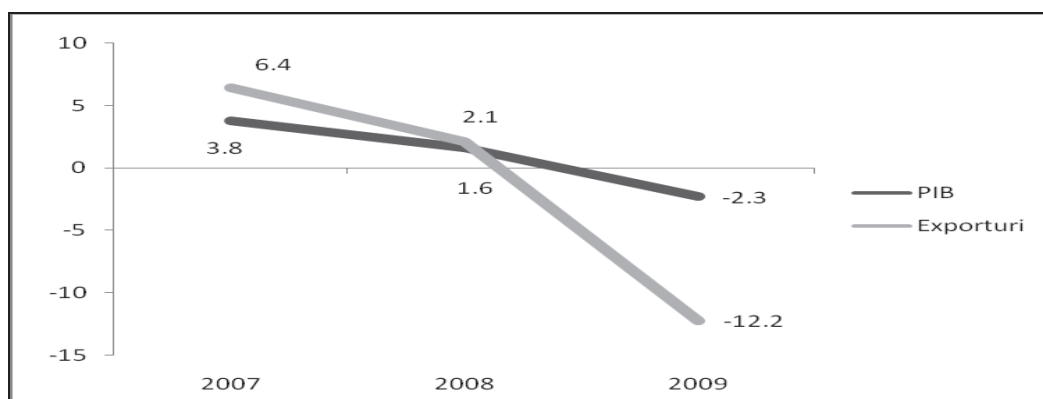
comerțului mondial l-a reprezentat disponibilitatea redusă de finanțare comercială, în lipsa unei lichidități bancare adecvate în perioada 2008-2009.

Conform experților OMC, în prezent, **comerțul mondial este într-o fază de revenire treptată**. Scăderea producției la nivel mondial în 2009 (în medie, -2,3%) a determinat răspunsuri fiscale și de politică monetară stricte de la guvernele din întreaga lume. Datorită faptului că aceste măsuri fiscale par a-și fi făcut efectul, absorbind parțial spirala descendentă din economia globală, factorii de decizie naționali ar trebui treptat să recurgă la eliminarea sau cel puțin relaxarea acestor politici. Secretariatul OMC estimează că sfârșitul anului 2010 este echivalent cu revenirea la normalitate în comerțul mondial de mărfuri, care ar trebui să-și reia traiectoria firească.

Un ritm de creștere de 9,5% pentru comerțul mondial este insuficient însă pentru a fi vorba despre o revenire în acest an la nivelul acestuia din 2008. Cu toate acestea, analiștii OMC estimează că pentru țările în curs de dezvoltare, doi ani de creștere a comerțului în acest ritm ar fi necesari pentru a conduce la niveluri comerciale mai mari decât cele din 2008.

Economiile dezvoltate ar necesita trei ani de creștere pentru a realiza acest lucru, în opinia aceluiași analiști. Totuși, există în continuare riscuri semnificative – pentru care această prognoză ar putea fi considerată optimistă – cum ar fi probabilitatea unei noi creșteri a prețului petrolului, aprecierea sau deprecierea principalelor valute. Pe de altă parte, dacă rata șomajului în țările dezvoltate s-ar diminua peste așteptări, prognoza referitoare la schimburile comerciale în următorii doi ani s-ar putea adevăra.

Graficul 1. Evoluția ritmului de creștere a PIB și a exporturilor la nivel mondial în perioada 2007-2009 (modificări reale, %)

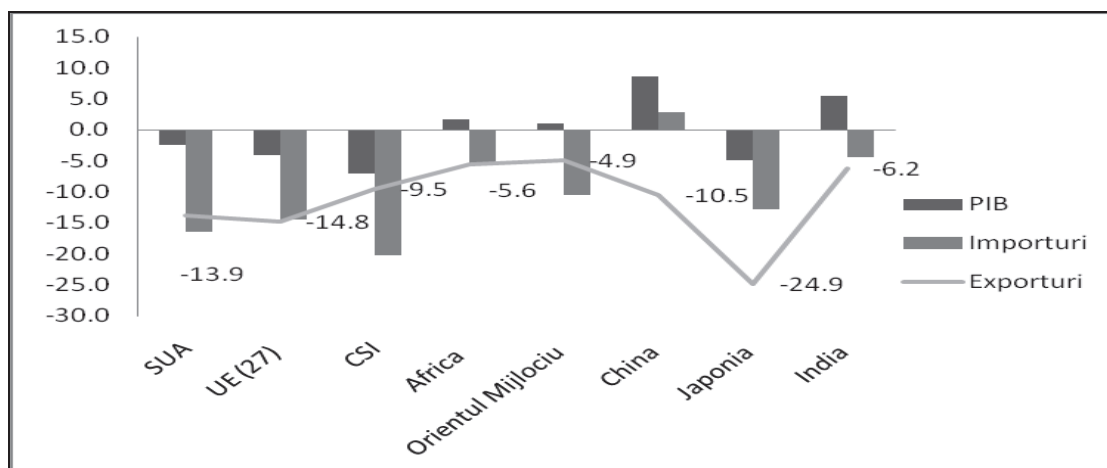
Sursa: Raport FMI – „World Economic Outlook”, octombrie 2010

Se remarcă în graficul 3. faptul că în anul 2009 principalele țări și regiuni au înregistrat scăderi ale ritmului exportului de mărfuri. Cele mai mari diminuări (peste media mondială de -12,2%) au fost înregistrate de către Japonia (-24,9%), Uniunea Europeană-27 (-14,8%) și SUA (-13,9%), și în timp ce scăderile cele mai mici au fost înregistrate de către țările emergente din Asia de Sud-Est precum India (-6,2%) și China (-10,5%).

Pe regiuni, scăderile cele mai mici le-au înregistrat și țările exportatoare de petrol din Orientul Mijlociu (-4,9%) și Africa (-5,6%).

Referitor la **volumul importurilor de mărfuri**, după cum se observă în graficul 5. situația s-a inversat, în sensul că regiunile care au înregistrat cele mai mari declinuri (cu mult peste media mondială, de -12,9%) au fost cele exportatoare de petrol și anume CSI (-20,2%) și America Centrală și de Sud (-16,3%). De asemenea, reduceri ale volumului importurilor de mărfuri, mai mari decât media mondială, au avut SUA (-16,5%) și Uniunea Europeană-27 (-14,5%) în timp ce Japonia s-a situat puțin sub media mondială (-12,8%).

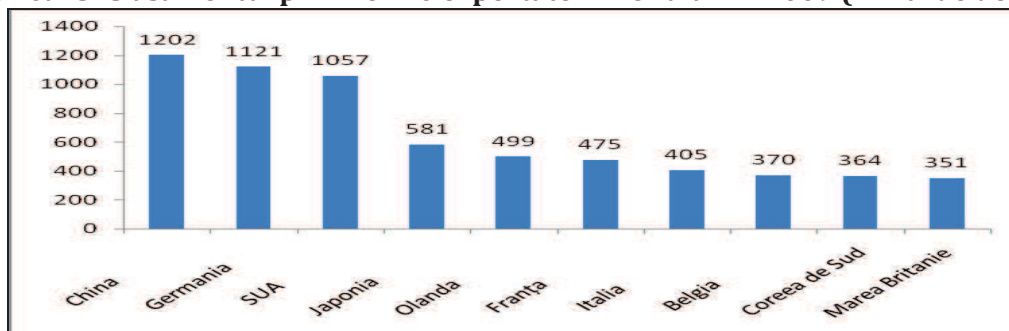
Graficul nr. 2. Evoluția ritmului de creștere a PIB, importurilor și exporturilor pe principalele state și regiuni în perioada 2007-2009 (modificări reale, %)

Sursa: Raport FMI – „World Economic Outlook”, octombrie 2010

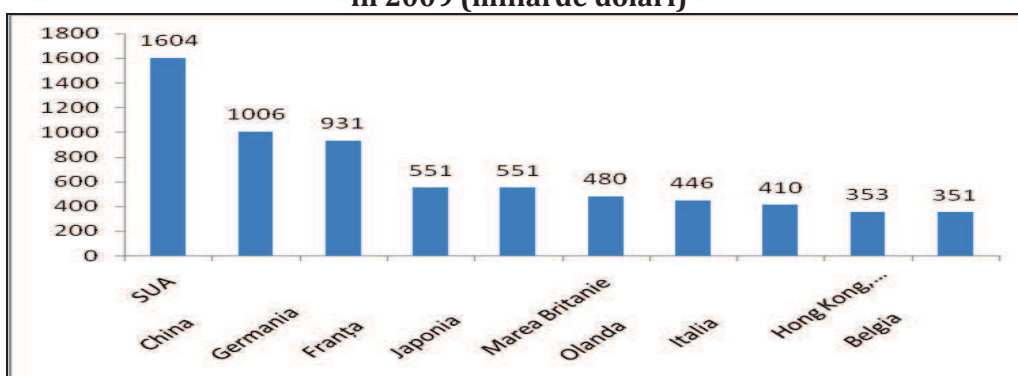
În anul 2009, China a depășit Germania, devenind liderul mondial al exportatorilor de mărfuri, cu o **pondere de 9,6% din exporturile mondiale**. În același timp, China se situează pe poziția a doua, după SUA, la categoria principalilor importatori de mărfuri ai lumii, cu o pondere de 8 % din volumul total (graficul 3).

Graficul 3. Clasamentul primilor 10 exportatori mondiali în 2009 (miliarde dolari)

Sursa: Raport OMC, octombrie 2010

Graficul 4. Clasamentul primilor 10 importatori mondiali în 2009 (miliarde dolari)

Sursa: Raport OMC, octombrie 2010

Tabelul 1. Exporturile mondiale de mărfuri și servicii comerciale, în perioada 2005-2009

- modificări în miliarde dolari și %-

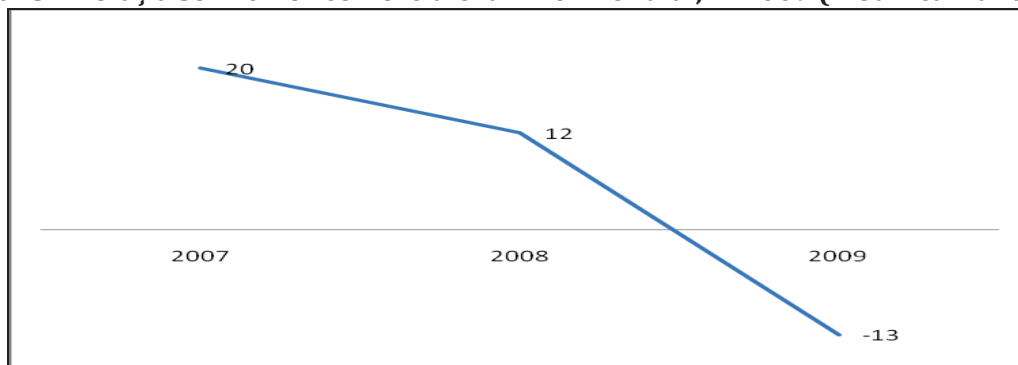
	Miliarde dolari	Modificări anuale, în %			
	2009	2005-09	2007	2008	2009
Mărfuri	12147	4	16	15	-23
Servicii comerciale	3312	7	20	12	-13

Sursa: Secretariatul OMC, 2010

Conform tabelului 1, există o discrepanță majoră între ritmul exporturilor mondiale de mărfuri care a scăzut cu 23% în 2009 (15% în 2008), la 12147 miliarde dolari și ritmul exporturilor mondiale de servicii comerciale care s-a diminuat cu numai 13% în 2009 (12% în 2008) la 3312 miliarde dolari.

Comerțul cu servicii a scăzut treptat de la un an la altul. O analiză pe principalele categorii de servicii relevă că cea mai mare diminuare dintre categoriile de servicii au înregistrat-o **transporturile (-21%)**, în timp ce serviciile din turism au scăzut într-un ritm mai mic (11%). Pe ansamblu, **volumul valoric al serviciilor comerciale la nivel mondial s-a redus cu 13% în 2009**, comparativ cu ritmul pozitiv de 12% în 2008 și cu 20% în 2007 (graficul 5).

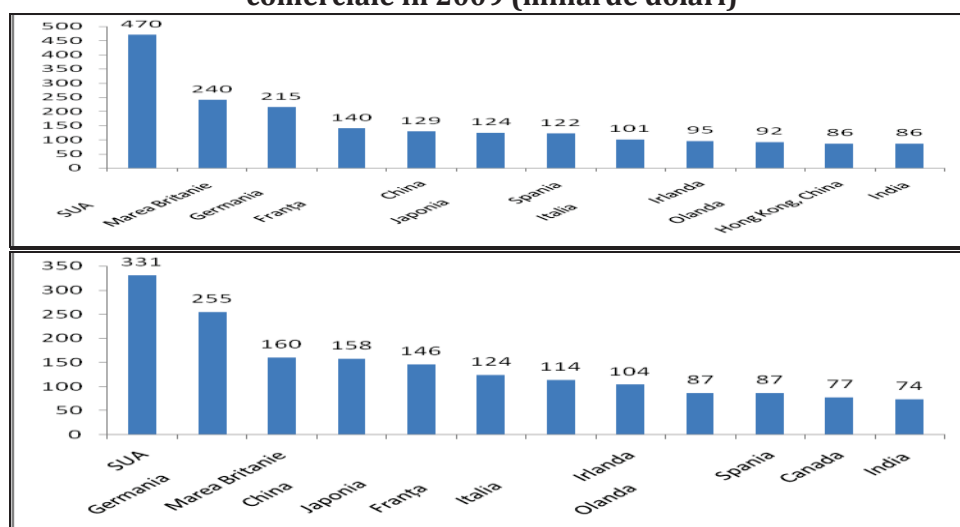
Graficul 5. Evoluția serviciilor comerciale la nivel mondial, în 2009 (modificări anuale, %)

Sursa: Raport FMI – „World Economic Outlook”, octombrie 2010

Analiza primilor **exportatori mondiali de servicii comerciale** arată că SUA își menține poziția de lider și în 2009, cu 14,2% din total, urmată de Marea Britanie (7,2% din volumul valoric total) și Germania (6,5%). China a urcat la poziția a V-a, surclasând Japonia. De remarcat că India a urcat la poziția 12 cu 2,6% din volumul total, la egalitate cu Hong Kong, datorită exporturilor substanțiale de programe soft (graficul 6). India este astfel înaintea unor state dezvoltate economic, cu economii puternice precum Canada, Suedia, Norvegia, Austria, Suedia și Danemarca. În ceea ce privește importurile de servicii comerciale, tot SUA deține primul loc în clasament, cu 10,6% din volumul total, urmată la scurtă distanță de Germania cu 8,2%, Marea Britanie și China, fiecare cu câte 5,1%. India ocupă tot locul al 12-lea și la importuri cu 2,4% din volumul total de servicii comerciale globale importate (vezi graficul 6.).

Graficul nr. 6. Clasamentul primilor 12 țări exportatoare/importatoare de servicii comerciale în 2009 (miliarde dolari)

Sursa: Raport FMI – „World Economic Outlook”, octombrie 2010

Referințe Bibliografice:

Alan Beattie, "G20 currency fist fight rolls into town", *Financial Times*, 11 octombrie 2010, <http://www.ft.com/cms/s/0/ca286028-d550-11df-8e86-00144feabdc0.html?ftcamp=rss>, accesat 12 octombrie 2010;

Alan Beattie, Joshua Chaffin, Kevin Brown, "Wen warns against renminbi pressures", *Financial Times*, 6 octombrie 2010, <http://www.ft.com/cms/s/0/f92d794e-d16d-11df-96d100144feabdc0.html>, accesat 8 octombrie 2010;

Alexandra Stevenson, "Currency wars: Wen fire retaliatory salvo to critics", *Financial Times*, 6 octombrie 2010, <http://blogs.ft.com/beyond-brics/2010/10/06/wen-throws-fire-into-the-currency-war/>, accesat 8 octombrie 2010;

Ambrose Evans-Pritchard, "China threatens 'nuclear option' of dollar sales", *Telegraph.co.uk*, 8 august 2007, accesat 1 octombrie 2010;

Chris Giles și Alan Beattie, "Battle lines drawn on currency war", *Financial Times*, 10 octombrie 2010, <http://www.ft.com/cms/s/0/55e103f2-d495-11df-b230-00144feabdc0.html>, accesat 11 octombrie 2010;

Daniel Schaefer, "German exporters wary over currency war", *Financial Times*, 20 octombrie 2010, accesat 21 octombrie 2010;

Dyer Geoff, „The China Cycle”, *Financial Times* 12 september 2010 <http://www.ft.com/cms/s/0/57f55ab0-be99-11df-a755-00144feab49a.html> /18 September 2010;

Gerrit Wiesmann și Daniel Schaefer, „German warning on 'aggressive' Chinese rivals”, *Financial Times*, 14 octombrie 2010, accesat 15 octombrie 2010;

Luca Pappalardo, Olaf Novak, *Eurostat – statistics in focus*, 32/2010;

Mohamed El-Erian, "The FED feel compelled to experiment", *Financial Times*, 13 octombrie 2010, <http://www.ft.com/cms/s/0/7a76de1c-d6bb-11df-98a9-00144feabdc0.html>, accesat 13 octombrie 2010;

Pepe Escobar, „Anteing up, Betting, and Bluffing in the New Great Game”, CBSNews, 13 octombrie 2010, accesat 13 octombrie 2010;

Pepe Escobar, *Globalistan: How the Globalized World is Dissolving in a Liquid War*, Nimble Books, 2006;

Pepe Escobar, *Obama does Globalistan*, Nimble Books, 2009;

Surse statistice:

1. Fondul Monetar Internațional
2. Banca Mondială
3. United Nations
4. World Federation of Exchanges
5. Organizația mondială a comerțului
6. ASEAN